

દાદી દોહરા સંગ્રહ.

“આનંદી”નાં ગ્રાહકોને ૧૯૯૦ ના નવાં વર્ષની
બીજી ભેટ.

૪૬૭૭

(“આનંદી”ના ગાલીકના ફરમાશખાં)

રચનાર,

દા. એ. તારાપોરવાળા.

“માસિકમળહ”ના અધિપતિ; “પતિવૃતા બાયડી” “મોટે

ઘેરનાં મેહેરબાઈ” “દીર્ઘસંચલ” તથા

“શરાબ તારૂં ખાતું ખરાબ!”

છત્પાદિ—છત્પાદિના કર્તા.

છપાવી પ્રગટ કરનાર,

જેહાંગીર કુંવરજી પ્રધાનના—તારાપોરવાળા.

(દોહરો.)

{ કવિતા તૂં “દિલબાન”માં મન-રસદિયે મધૂર;
દુઃખ બૂલાવે દોહરા, ચિતેગાં એત ચતૂર. }

અમદાવાદ મધે,

“આર્યોદય” પ્રાદીગ પ્રેસમાં છાપ્યો છે.

સને—૧૯૯૦.

ખુલાશો.

ભાઈ જેહાંગીરની ખાશ ફરમાશથી મારી અદના મન—શ-
કિતનું કેટલુંક નખળું પરિણામ “આનંદી”ના આહકોની શેવામાં
બહારમાં મેલતાં આ ટાણે મારી ખાશ ખુલાશી નોંધું છું. સાહિત્યને
લગતાં દરેક કથરનાં સાંધણોને છેલ્લાં આઠ વર્ષોથી મારી જનતી
નિર્જન મદદ જે નિયમમાં હું આપતો આવ્યો છું, તેજ ધોરણ
ધ્યાનમાં રાખી—ભાઈ જેહાંગીરની ફત્તેહ ઇચ્છતાં—તેમાં આ
સંસ્કર શેવાથી વધારો કરું છું. મારી પાસે મારા મોતાના રચેલા
૩૦૦૦) ત્રણ હજાર દોહરાઓનો સંગ્રહ આજે તૈયાર છે, પણ તે-
માંથી ન ચૂંટતાં, આ કાગ માટે, છૂટક છાપાઓમાં પ્રગટ થયેલા
મારા કેટલાક દોહરાઓ શિવાય બાકીના કેવળ નવા રચી આપ્યા
છે. છેવટે “આનંદી”ના આહકો, ભાઈ જેહાંગીરની ઘટીત કદર
ખૂબવાને પછાત નહિં પડશે એવી આશા રાખતાં મારો આ ટૂંક
ખુલાશો સમાપ્ત કરી વહાલા વાંચકથી રજા ચાહું છું.

૪૭૩૮

દા. એ. તારાપોરવાળા.

દાદી દોહરા સં.

(હિંદી દૂહા.)

{ રસ 'દાદી' બેગા કરો, હોય સ્વેતત્રે છૂટ; }
{ હસ બોમી "દિલજાન" વાં, રસકી લૂગાલૂટ. }

- કદી નાંખશે લીગમાં, સો ગયુ શાકર રોજ;
ગળે ન મીઠાં લીગડાં, કડવો તે કડવોજ. ૧
- કદી ન ચુકશે કોઈ પગ, જ્યાં છે જેનો હક્ક;
'દળો દળેલા લોટને, તેમાં શું સાર્યક?' * ૨
- કાલ થશે શું તે કદી, કળી શકે નહિ કાલ;
'કાગ કાલનું આજ કર', હરકત કાલે હોય. ૩
- 'કોરટ—સોરટ ને વળી, ઓરત' એ ત્રણ જાણ્યુ;
કરે બિખારી રાયને, ધરતાં એનું ધ્યાન. ૪
- ખરું સૂખ જે જન તણી, દેહ નિરોગી હોય;
કોડપતી શા કાગનો? જે દેહનું દુઃખ જોય. ૫
- ગણી-ગણી ગણનાં કરે, રહે જ્યાંયનો ત્યાંય;
'ગરે-ગરે ને ખાટલે', તે સગ એ કે'વાય. ૬
- ગર્જ વિનાની અર્જ શી? ગર્જ વિના શું કાગ?
ગર્જ વિનાની જગ નહિ, ગર્જુ જાણુ તમામ. ૭
- ગરગ હકળાતું જળ હશે, લેતાં જિવ અદખાય;
ગરગ-નરગ સુ ભેળતાં, લાખેણુ લેવાય. ૮
- ગર્વ ન ધરશે ગોરિયા, ગયો ન કો'નો થાય;
'ગર્જ પડે પથર તણી, હું ગરે લેવા જાય'. ૯
- પ્રગટ ભાવથી પૂછિએ, પે'લાં દરી પતીત;

* જે જે દોહરામાં ' ' એવી નિશાનીઓ મૂકી છે, તે જાણીતી કેહવતો સમજવી દોહરામાં દ્રષ્ટાન્ત આપ્યાથી તેની ખૂબી, ઝલક અને અલંકારમાં બહુ રસ પેદા થાય છે, એમાં કેહવતો સમાવ્યાથી તેની બમૂક કાંઈ ઓરજ રીતની વધી જાય છે. વિશેષ માગ માહરા દોહરાઓનો એવોજ જોવામાં આવશે.

કતી.

- કું, કિયાં ગામની રીત?' ૧૦
- સદા, રાખી જગની લાજ;
- જણવું, હેવટ થોડાં કાજ. ૧૧
- સુખીયો તે ખરો, સુખી જગતની માંજ;
- દોહત શા કામની, પડે જો પીડાય? ૧૨
- ધટાડિયે જેવું ધટે, તેમાં શોભા—સાર;
- ‘ચાલે જ્યાં વે’વાર ત્યાં, શો કરવો તે’વાર?’ ૧૩
- આપ સંમાર્ણું આંગણું, બળ સમ હોય શરીર;
- ‘મરકત દા’નત સમ મળે,’ તાણુ સમાનો તીર. ૧૪
- ધટે ધટિત ત્યાં તે કરો, અવજો કરો ન અર્થ;
- ‘ભુત ગામાનાં ભાઈને, ગળ્યા શુખડિયા વ્યર્થ.’ ૧૫
- ચૂક થઈકે ચેતવું, નકી અપૂર્ણ ઉપાય;
- બૂદ્યો ત્યાંથી ગણુ ફરી, વળતી ભુલ દેખાય. ૧૬
- છોટાંનાં છૈયાં તણે, મોટી કેવી આસ?
- ‘હલકું હલકાંને મળે,’ જુઓ દાખલો ધાસ. ૧૭
- અકબર ખિરખળતે કહે, ‘રોશન કો’નાં તેણુ?’
- ‘નારી જેની નીર્મળી,’ વળતું ખિરખળ કે’ણુ. ૧૮
- ગનની ફાઈટ એધ છે, કાંઈ નહિં ત્યાં થાય;
- ‘ગાળ દિયે જન તે થકી, ગળે ન દળ અંધાય.’ ૧૯
- એક લાકડીને થકી, થાય ન વિષ વિષ ભીત;
- ‘સદાય જૂદી જણુજો, ગામ—ગામની રીત.’ ૨૦
- અગત નહિં અત્રાફની, ચિંતા કરે ન કો’ય;
- ‘મળે યોધિયું તો વળી, આખાંને કો’ રાય ? ૨૧
- ખૂટે જ્યારે ફેલ સૌ, કુટી કર્મને રાય;
- ‘દરાખ ખાટી’ થાય છે, ઉપાય નવ જ્યાં હોય. ૨૨
- બૂખ્યાં સૌ જન જશ તણાં, જશને માને સર્વ;
- જશ એવો છે જગતગાં, સૌને એનો ગર્વ. ૨૩
- લાયક ભાગજ હોયતો, પડે ન ચિંતા હાણુ;
- ‘શત્રુ પણુ દાનાં ભક્ષો, દોસ્ત ખુરો નાદાન.’ ૨૪
- સમો ખદમતાં શત્રૂ પણુ, ખદલી ચાલે કો’ય;
- જાતે દા’ડે કેશ પણુ, કાળે ધોળા હોય. ૨૫
- લાયક થઈ નવ દીપશે, હોયજ આછું ટીંબ;
- ‘જાત વિના નવ ભાત, ને, કામ ઉપર નહિ ડીંબ.’ ૨૬
- જાડા—જાડા શું કરો, જખરા જાડા હોય:

‘પુરુષ સુ—લક્ષણ પાતળે’, પાતળીથી નવ કોમ્પ.	૨૭
પત્ન નહિ બ્યાં પુરુષનું, સ્ત્રી કેરી નવ માન;	
તેવે કામે બેસતાં, ચુપ બસો માંરાજ.	૨૮
હાથ ખરા પથ્થ સાથ વિન, નાથ તણે દે ગાય;	
હાથ જાળિઓ ભાથમાં, મદન—રદન સર સાથ.	૨૯
પત્ન સત્યની જોડતું, બંને સાથ ગણાય;	
‘દેગ દિરામાં જે ગણી, જેમ એક દેખાય.	૩૦
‘જણીને હોડે પડે, તે સમ મૂર્ખ ન કોમ્પ’;	
‘જર, જેર, ને જમીન નિત, સૌને ભારી હોય’.	૩૧
સ્ત્રી સુધરે તો સૌ બને, સ્ત્રીથી સુન સંસાર;	
જે દેશે સ્ત્રી હોશમાં, તેનો ખેડો પાર.	૩૨
મન રૂઝું જે જન તણું, ત્યાં તન રૂઝું હોય;	
મન નિજ જેણે મારિયું, તે સગ ગુણી ન કોમ્પ.	૩૩
અકેકથી અધકા જગે, પડ્યા શરવિર કોમ્પ;	
‘કાગ કલોળી જણનો, સુજ સગ રાગ ન હોય !’	૩૪
‘સૌથી હુજતી વાણિયો, મોખેદો એંટાલ,’	
નૌશારીમાં જે જુઓ, જો જોવિ હોય ચાલ.	૩૫
માનર ખાય ગરીબડાં, કાળી કરડે કેળ;	
શ્રીમંતોને ભાડવા, પ્રસંગ એવો મેળ.	૩૬
નસીબનાં નખરાં તણે, કાગળમાં ન લખાય;	
‘ફપની રડે વમાશિને, કરપની જગ ખાય !’	૩૭
‘સૌને સૌનાં પ્રીય છે,’ જુઓ જગતનો ચાલ;	
‘ગોર પુછતાં દાખશે, શીધી નિજ તત્કાલ !’	૩૮
પાપ તણું પોપણ કદી, આ જગમાં નવ થાય;	
ખાપ બિચારો શું કરે, તાપજ દોજખ જાય.	૩૯
પામરં નર પરને સદા, નકર કષ્ટ કરનાર;	
‘ખાવળિયો નિજ યાદમાં, સદાય શુભ ધરનાર’.	૪૦
પશુમાં પથ્થ શુદ્ધ—શાન છે, નથીજ કેવળ વ્યર્થ;	
તો માનવમાં કાં નથી ? ખરો વિલક્ષણ અર્થ.	૪૧
ધોડાનું જે કાગ તે, બલથી નહિ કરાય;	
‘ધાંચી જે ગાંધી બને, ગાગ ઉજડ થે જાય !’	૪૨
રહેજ અંશ કંઈ જાય પથ્થ, જાય ન અંશ તમામ;	
‘ધાંચીની થી દીકરી, બુલી ખોળતું નામ !’	૪૩
અમણિત જ્યાં વેપાર ત્યાં, ભાવ તણી શી વાત;	

‘જો શાંચીનાં લૂગડાં, સરખાં દિન કે રાત.’	૪૪
ગદદ થટે ત્યાં કાજિયે, એમાં મોટો ધર્મ;	
અણુધટતાંને આપતાં, સામી ચોંટે શર્મ.	૪૫
એક તણાં કીધાં હશે, વળગે બધાં અનેક;	
એમાં સગવળ ચોટલી, ચોંપી ચાલે એક.	૪૬
સુનિત સદે સજ્જન તણે, સદે ન ત્રાહિત નાત;	
‘અણુ દીઠીએ દેખિયું, કરે છકીને વાત !’	૪૭
કાણું ચાવ્યાથી કદી, ધોણું થશે ન ખૂંખ;	
બાંધે વગોળો પાંદડાં. બાંધે નહિ જન બૂખ.	૪૮
નિશ્ચે બણો તે થશે, હશે થતું નિત જોડ;	
‘જળમાં મારો ડાણુ પણુ, પડે ન છૂટાં તેડ.’	૪૯
ગળે ઘણાં જ્યાં બોર ત્યાં, નહિ તે તણી વાણ,	
પિત્તળ સગ સોનું ગળે, પુછે ન કોઇ પ્રમાણ.	૫૦
‘સાપ સંઘર્યો કાગળો’, પડેજ કોંદી અર્થ;	
ફૂટ્યો ડોળો પણુ કદી, જાય ન મૂક્યો વ્યર્થ.	૫૧
પરમેશ્વર જો પાધરો, બાંધે લવે નિચ શ્વાન;	
જો તે કાંટા મેળશે, પગરે ફૂલ સમાન.	૫૨
સંપ મર્યો ત્યાં સૂખ છે, સંપ શ્રેષ્ઠ શિરતાજ;	
જેનાં ઘરમાં સંપ નવ, કરે કુસંપ ત્યાં રાજ.	૫૩
સરે ન અકળાતાં સુણો, ધાર્યું મનનું કાગ;	
જનમ્યો માનના પેટથી, કવી ન દલપતરાગ.	૫૪
‘ધણી, ધતૂરો ઢોરને, ચાકર, ચોર, લુહાર;’	
કેળવ્યાં કેળવાય છે, જોજ મગતનો સાર.	૫૫
નળળા—નળળા નાં કરો, નળળા—સળળથી શ્રેષ્ઠ;	
ઝાઝી કીડી જો ગળે, ગરે સર્પ ત્યાં નેષ્ઠ.	૫૬
ખીજના આશ્રય વિનાં, ચાલે નહિ સંસાર;	
‘સોની પ્હોંચી દે ઘડી, જામ સજે સણુગાર !’	૫૭
સત્ય છપે નવ કોંકથી, અસત્ય તૂત કળાય;	
તેલ અને જળ બેળતાં, તેલ ઉપર દેખાય.	૫૮
‘સારાંની સોળત કરો, તો સારાં ફળ થાય;’	
‘વહે મંગમાં ખાળિયો, ‘ગંગા-જળ’ કે‘વાય’ !’	૫૯
સંસારી સુખ—દૂખનાં, સૂજ્યાં વળાં ચોફેર;	
‘એક વળાંને શાંધશો, ખીજાં તુંટશે તેર !’	૬૦
‘મોટો હલ છોડે નહિ, હલકો છોડી જાય;’	

- ૧૧ 'મળ દિયે બસ તાપથી, સૂએ દમ નિત યામ;'
 કાગ નહિ જે લાકડે, કરે ન તેને ધાક;
 ૧૨ 'જે ગામે જાવું નહિ, તેનિ ન પુછિયે રાહ;
 મોર ત્રિનાંની મોરલી, કરે હલ્યથી રહોર;
 ૧૩ તેમાં જાણો જગતગાં, 'ધણી વિનાનાં ટોર;
 'દિવેલનાં વેપારગાં, દીવાળુ નહિ હોય.'
 ૧૪ પ્રતાપ એવો તે તણો, નિત પ્રકાશજ જોય!
 ગર્જ નહિ જ્યાં જે તણી, પૂછે નહિ કો' ભાવ;
 ૧૫ 'થોડાં પ્રાણી ટાળવા, નહિ જન બેશે નાવ;
 'કર્મ પુરવતું પાંદડે,' પટ દઈ હડી જાય;
 ૧૬ ઝટ દઈને તે રંકતો, ચટ દહ રાજ યાવ.
 સીધાંતું ઉલટું કરે, પડે ગાંગવી બીખ;
 ૧૭ 'ડાહી જાય ન, સાસરે, વેડીને દે શીખ !'
 જનનાં—તેનાં કર્મગાં, પ્રવિંણુ તે કે'વાય;
 ૧૮ 'દરજને દો કાંચળી, કાંખી નહિ વિસરાયા'
 નરસાનાં પણ કાર્યગાં, દિશે એકાદું સર્સ;
 ૧૯ 'કા-કા'થી નિત ચેતવે, જોકે કાગો નર્સ.
 બીખારીને બૂખ શી? નફરતને શું નાક;
 ૨૦ જાને જાણે એમ કે, નહિ હગારો વાંક !
 બીખલિને છોડી ગયો, કીકલિ પર લોભાઈ;
 ૨૧ કીકલિ એવીને ગણી, બીખલી ગઈ વિસરાઈ !
 ગનની ફાકટ વાસના, ફાકટ ગનતું માન;
 ૨૨ 'મન મળે તો માળવે, જાવાને શી જાન ?'
 ગદદ જે તણી જ્યાં ઘટે, સરે ન એકે કામ;
 ૨૩ મોહું ને જીભ જો મળે, તોજ હચ્ચારે રાગ !'
 મગફરીને પગ નથી, તેથી લુઝી તેહ;
 ૨૪ તેજ ખરો જન જાણવા, ગર્વ ધરે નહિ જેહ.
 મન જાણુ છે જે યંકા, તેથી ખાંડ ન ખાય;
 ૨૫ 'જીતવું ધર પિંપળ ગહી,' વાટ ન તેને જાય.
 'ગમ્મતનં ગાહાં ફળો,' ઉપજે જાતે હાથ;
 ૨૬ સગળુ જન ચેતી રહે, ચાણુ—સગળુ દે પ્રાણ.
 મનતો એગજ, જાણુશે, મુજસગ ફરો ન કાપ;
 ૨૭ 'એ નેત્રો જગ જોય પણ, જાણુ ન પીઠે હોણ;
 ગમતી જન માતે નહિ, ગુણી જન માતે મોહ;

- મમતી જન મુખ પર કળે, શુભિ જન કરતાં તોભ. ૭૮
- પણ તણું જ્યાં બળ મળે, એક તણું નવ થાય;
'દસે કાગડાની વચે, પોપટ એક પિખાય.' ૭૯
- અસંભવિત જે વાત તે, બની શકે નવ કોય;
'મળવાં દાતરડાં મળ્યાં, નાખત જાણુજ હોય !' ૮૦
- વિશ્વપતીનાં વ્યાસનો, શો કરવો અજગારા ?
તે કરવો સરખો દિશો, આગ તણો અભ્યાસ ! ૮૧
- શત્રૂને શત્રૂ મળે, લાજે જીવંત ભે'ય;
'દાશ મળે જો દેવ તે, બડકું વૃત્તજ ભે'ય.' ૮૨
- 'મરજો સો પણ નાં ગરો, સોનો પાલણુદાર,'
મરિય વિચારાં સો ગરે, વળી જીવો તે ધાર. ૮૩
- બોણું તે બોણું સદા કપટી નહિ કળાય;
તળાવમાં ગંદી કરો, પણ નિત પાણી પાય. ૮૪
- નિર્ભય જન નિંદા વિનાં, કહો કરે શું કામ ?
નિંદાની મે'નત કરી, પામે દુઃખતું દામ ! ૮૫
- 'કાકડિની જે લાજતે, સાડીમાં નવ હોય,'
ડાહી ડા'પણ જે કરે, પૂર્ણ વિચારી જોય. ૮૬
- અકલનો નહિ આંકડો, વિચારપર આધાર;
અંડણું બંડણું કરે, 'લાખે સા'ડા ખાર !' ૮૭
- હજમને અસ્મા તણો, કહો પડ્યો શો કાળ;
પણ કૂટે તે શું તર્હી, જો નવ આવડ તાળ ? ૮૮
- સૃષ્ટિનાં વેવારમાં, નથી ખેળવો ખેળ;
ખોટ સદા તે ખાયછે, જ્યાં નહિ આપક મેળ. ૮૯
- શાધે જે સંસારમાં, ફરિફરિ નવા વિચાર;
પેટીમાં તો નહિ બરે, પણ નિજ ખોળે ધાર ! ૯૦
- મિત્ર ખરો તે જાણિયે, વિષ્ણુ સમે જે ધાય;
બાવળની મૈત્રિ જીઓ, કાપત શૂળે પાંચ. ૯૧
- અધીકારનાં હારમાં, નવ કરવો હંકાર;
જવું ક્ષણે સાક્ષાં તણ, ખે પળનો 'ગામર. ૯૨
- વેળ જોઈ જે ઝટ વહે, તેજ ખરો વિદ્વાન;
જીઓ વહાણું ચાલવું, છે આધાર સુકાંન. ૯૩
- માને તેનો ધૈર્ય છે, રાખે તેની લાજ;
સંઘે તેનો જર વધે, હથોળીની આજ. ૯૪
- આશા તો છે જન્મની, ધડી પળકની જાણ;

‘દિવશ સોજનું આંદણું,’ રાજ હજેછે બાણ.

‘આપ સમાનું જળ નહિ,’ કરો ધણેરું તોય;

‘મેધ સગાનું જળ નહિ,’ જગમાં કે’તી હોય. ૯૧

બેવડના પરિશ્રમ વિના, કદી સરે નહિ કામ;

‘લરકર લડે લડાઇમાં, થાય વડાનું નામ’. ૯૨

કુણખી ખેડે ખેતડું, આલણ માગે દાન;

‘બાવળિયાનાં રાજ’માં, સર્વે એક સમાન.’ ૯૩

કૂડા નરનાં નાં દિશે, સારાં-માઠાં કર્મ;

‘બલો ખુરો એકજ ગણે, એ બાવળનો ધર્મ.’ ૯૪

સ્વેત બદ્ધની ચાંગડી, લાખો તેમાં ખોળ;

જુઓ રૂપેયા એકમાં, સગાય આનાં સોળ. ૧૦૦

જન સધળા સરખા નહિ, થોડા હિત ધરનાર;

જુઓ વરસનાં બારમાં, યોગાસાંનાં ચાર. ૧૦૧

‘તળાવ રાખે જે ધણી, તે નવ ખેંચે તાણ;’

ખને કદી નવ એગ કે, જળમાં તરે ન બહાણ ! ૧૦૨

‘વશી સમૂદર માહિનાં, ગહીસુ ધરિયે વેર;’

સુખમાં નહિ સસો કદી, પડોશિને દે ઝેર ! ૧૦૩

પગ દેખી ડગ મેળવું, જગનો કરી વિચાર;

મૂરખના આધાર પર, જાય કુખી સંસાર. ૧૦૪

કવડાંથી મીઠું નહિ, મીઠામાં મીઠાશ;

વાઝટ ખીને વાવતાં, રાખ ન મીઠી આશ. ૧૦૫

દોલતથી મરવત વધે, ચઢાય બાપ ને બાપ;

દોલત વિન ફુનિયાં હુખે, રૂઠે જણીતા આઈ ! ૧૦૬

સોનું રૂપિયા સોળનું, ધડમણ ડબ્બલ જણ;

‘ડોસી બાર બદામની, મુંડમણ ઢાંચુ સમાન !’ ૧૦૭

હરિશ્ચંદ્ર અયુધ્યા પતિ, નિષધ દેશ નળરાજ;

મયા મરી પણ્ય તેગનાં, અચળ નાગ છે આજ. ૧૦૮

મન મળે નવ સંપ વિન, સંપ વિનાં નવ ખાર;

સંપ વિનાં શું લક્ષ્મી ? સંપ ખરો સણુગાર. ૧૦૯

જીગતી જેવી જન તણી, તેવું ત્યાં કે’વાય;

બાળે પ્રીતે બૂપતી, તો જગમાં વખણાય. ૧૧૦

જેમાં સગજણ નદિ હશે, કરો ન તે ચકચાર;

‘બેંશ વિના ખુટ ઠોકવો, તેમાં શો છે સાર ?’ ૧૧૧

રહેલ ધણી છે પ્રીત પણ્ય, નિભાવ બહુ મુશ્કીલ;

- ૩૨ સુખ રહેલથી, દુઃખ ન દેખે હીલ ! ૧૧૨
- સાસુ રાજા વહુ તણા, કરે હુકમ તે થાય; ૧૧૩
- રૈયત વહુ સાસુ તણી, આડું નવ ઉચરાય ! ૧૧૩
- ધન મોટું ધીરજ તણું, ધિરજે સાથે કામ; ૧૧૪
- “સીતા”ને વરના યકી, ધિરજે કાઢ્યો “રાગ”. ૧૧૪
- કઠિણ કામ નવ આવડે, વિના અનુભવ જાણ; ૧૧૫
- હસી થાય જો કાગડો, કોયલની લે તાણ. ૧૧૫
- જીવતી જેવી જે તણી, તેડું તેડું કામ; ૧૧૬
- ‘પ્રમાણ જેવું કાર્યનું’, કામ ન ચૂકે રાગ.’ ૧૧૬
- ‘જે જન ખોલે તે તણાં, ખોલે વેચી જાય’; ૧૧૭
- ખોલ્યાનાં જે પ્રાયદા, લાયક લાડુ થાય ! ૧૧૭
- ગનને મોટું રાખિયે, નવ ધરિયે કંઈ રોષ; ૧૧૮
- કર્તાએ સૃજ્યું તહીં, કોઈ તણા રો દોષ ? ૧૧૮
- ‘વાયો જે વળતો નથી, હાથો વળશે તેહ’; ૧૧૯
- ખાય ખતા ખુબ ખાશડે, કહ્યું ન ગાને જેહ. ૧૧૯
- ગાળ ગગારો દે બલે, દિલે ન વળગી જાય; ૧૨૦
- ‘નવ ખોલ્યા નવ ગુણો’, વળતી દે શું થાય ? ૧૨૦
- નાય વિનાનો જાળિયો, ધણી વિનાની નાર; ૧૨૧
- વંદી જાતાં વાર શું ? મુખો કરે વિચાર ! ૧૨૧
- સ્ત્રી, દોલત, સંસારને, ગાલો—ગિલકત, સૂખ; ૧૨૨
- મુલા પછી મિથ્યા જીવો, ‘દેખ્યાનું સૌ દુઃખ’. ૧૨૨
- નળણી નિંદા તો દહી, રહે ન ચિત્ત ચકોર; ૧૨૩
- હતું શુંય ને શું ગયું ? ડર કાં કર્યો ચોર. ૧૨૩
- જેવું મન મુરદાજ તે, કહે ન સાચી વાત; ૧૨૪
- ‘વેપારે જે પારતો, બલે વગોવે નાંતા ૧૨૪
- સ્ત્રીથી સુખ—સંસારનું. સ્ત્રીથી ધરતું સૂખ; ૧૨૫
- સુખ દુનિયાનું સ્ત્રી થકી, સ્ત્રી વણ મોટાં દુઃખ. ૧૨૫
- હદમાં રહિયે દર થકી, મન ચાલું નવ થાય; ૧૨૬
- ‘હાથિ પણ અંકુશ વિના, અટક્યો નહિ અટકાય.’ ૧૨૬
- કોઈ નમે જો વેત તો, આપણ નમિયે હાથ; ૧૨૭
- ‘કપટ ખુરો છે કાળજે,’ રહેો મળી સૌ સાથ. ૧૨૭
- જેવું ખીને વાવશું, તેવું નિપજે ઝાડ; ૧૨૮
- ‘આંખાનું કુળ રોપતાં, નીકળશે નહિ તાડ.’ ૧૨૮
- ‘ઝાંઝે દુઃખે જન્મતો, દુસ્ત્રમન સમ બયભીત;’

- આવે ક્યારે કાળ કે, જીવડો યાય નચીત'
 'તેજીને તો તાંજણો,' ધારો મોત સગાન; ૧૩૦
 મૂરખને સો લાતથી, પણ નહિ આવે શાન.
 ઝાઝે નળિયે છાપર, બાર ચકી લય ખાય; ૧૩૧
 તેમજ આ સંસારમાં, પૈસાથી પણ યાગી
 ધરતું ઢાંકણ છાપર, યુદ્ધનું ઢાંકણ શસ્ત્ર;
 પ્રતનું ઢાંકણ તાત છે, શરીર ઢાંકણ વસ્ત્ર. ૧૩૨
 માથું પટકી જો ગરો, 'યવા કાળ તે યાય';
 જમ પાતાળે છૂપશે, ત્યાંથી પણ લે જાય. ૧૩૩
 દેવ વિનાં દર્પણ નહિ, ગર્જ વિના શી વાત?
 ચૂલ વિના જળતણ નહિ, ક્રોધ વિના નવ લાતા ૧૩૪
 ભવસાગરમાં ભૂતડાં, કોને કેવાં યાર?
 પર—જનની નિંદા, કરે, પીઠ ફરે પળભાર. ૧૩૫
 દેહ વિનાનું દુઃખ કહો? પુત્ર વિનાં? આંધકાર;
 નાર વિનાનું સૂખ કયું? સંપ વિનાં નવ પ્યાર. ૧૩૬
 જળો જીંદગી જૂઠ્ઠી, ધન્ય સાચની દેહ;
 જીવન જગે શા કામનું, લાભે નહિ જશ જેહ? ૧૩૭
 'મૂછ વિનાનો મદ શો?' જેખન વિન શી નાર?
 'પૂછ વિનાનો ખલ નહિ', એજ જગતનો સાર. ૧૩૮
 સ્વદ્વિગતિ વન આવડે, નહિ જણો વેપાર;
 'અગડાનો નવ મળે ને, પૂછે ભાગાકાર.' ૧૩૯
 એક તણા આધારપર, શું ચાલે સંસાર;
 'ઝાંઘડ એકનુ જેવને, જેનું ઝોપડ ખાર!' ૧૪૦
 ખોટ જાય મોટા તણે, દિલે ન ઉપજે દુઃખ;
 'પગ ખોતેર દરાળનાં, એકે નહિ દુઃખ—સૂખ, ૧૪૧
 મીડાં સો—વણ એકડે, કારજ સરે ન જ્યાંય;
 'ધાંચીનો ખલ બહુ ફરી, રહે જ્યાંયનો ત્યાંયા' ૧૪૨
 આગળથી વદવું બહુ, બલે ખતાવી દુઃખ;
 'સો નન્નાનો એક છે,' સર્વોત્તમ એ સૂખા ૧૪૩
 હરજનથી ડરિ ચાલિયે, એજ ગૂણ ધનસાન;
 'જી વિખરે સો નર તણે, બાણ કરે હેરાના' ૧૪૪
 ધરક સદા છે આંધજો, પ્રીત ન કો' સુ' કિઝ;
 'ધરક લગા જો' મેડકિસુ, તો પદગનિ કયા ચિઝ? ૧૪૫
 બલો ખુરો પણ છોકરો, ઘડપણનો આધાર;

૧ બહુ જન જડે, પણ તે થોડી વાર.	૧૪૬
... જે પાળે ધર્મને, નર, જે પાળે કૂળ;	
પુત, જે માને તાતને, એ ત્રણનું નહિ મૂળ.’	૧૪૭
મેનો જ્યાં વલિવાટ ત્યાં, જાણુ વચેછે કર્મ;	
‘એક તણો પૈસો અને, બીજા કરો ધર્મ.’	૧૪૮
સગજો આ સંસાર તો, અવગૂણીનો આજ,	
‘દિકરી વાળી ધડ’ દણે, દિકરી વાળી રાજ !’	૧૪૯
‘એણું શું રળિયે કહા, દળિયે દીવો ભોષ ?’	
સ્વારથનો સંસાર છે, ગગતે બેશો જોઈ.	૧૫૦
સૌ મૂંઝે સંસારમાં, હરી ન મૂંઝે કાય;	
‘એખલ-દેખલકાં સુણો, અહ્યા બેલી હોય !’	૧૫૧
વળે વણજુ સંસારની, હાય દલણની ભીત;	
‘બાઠાં ખંગ આડાજણે’, એજ જગતની રીત.	૧૫૨
જે દરમાં જળ હાય ત્યાં, પડે ન તેની તાણ;	
‘કાળી* જે ઘર હાય ત્યાં, સદા દિવાળી જાણ.’	૧૫૩
ડકર કરતા નિત આણિયે, જે પર ખુરં આળ;	
‘એક નાર બદ હોય તો, દસને કરે છિનાળ.	૧૫૪
પાન પિળનું કૂગળું, દશે ખરતને જોઈ;	
વદ્યું ખરત તે આપડું, “એજ દશા તુજ હોઈ !”	૧૫૫
કરો સદા જન કરકસર, જગમાં ઘટે ખસૂસ;	
ભૂખો રહિ ધન મેળવે, તેજ ખરો કંબૂસ.	૧૫૬
આબ-ગાબનો નહિ સમો, નકી નહિ ક્ષય-કાળ;	
રાજ-તાજ પણ તે સમાં, એ ત્રણનો નહિ તાળ.	૧૫૭
પાપ પ્રગમ છે ધર્મનું, બીજું પાપ અસત્ય;	
નિંદા ત્રીજું પાપ છે, એથું સ્ત્રીની હત્ય †	૧૫૮
‘સગજો હાય ગરીબની, મિથ્યા કદી ન જાય;’	
ગાળી ખુંદ-ખુંદ મેળવે, ગધપૂડો બંધાય.	૧૫૯
‘ત્રીમાં ધુળ ભેળશે, પણ તે ધુળની ધૂળ;’	
પાપી મનની પ્રાર્થના; કરે ન બ્રહ્મ કબૂલ.	૧૬૦
ભૂંડા જનના સંગમાં ભૂંડા નિપજે ભર્મ;	
‘જાવળિયાને દેખતાં સગરે તેનું કર્મ !’	૧૬૧
કુંદાથી ડરતા રહી, સદા વશો જઈ દૂર;	
‘સાપ તણે કરે જાણતાં, ડખે જાણુ જરૂર.’	૧૬૨

- તળ ભરે પશુ વિશ્વાસ શો? જે નર જગ વિફરેલ? ૧૬૩
- ‘ચૂંવરનાં કાંઠા થકી, જિગડે સુંદર વેલ.’ ૧૬૪
- ધટતું કરેવું સર્વદા, વધૂ ન દેવો જોગ; ૧૬૫
- ‘હોય કુવામાં તોય તે, વળતી ભરશે હોજ. ૧૬૬
- અભીગાનતો અંત તો, એજ થાય અભિગાન; ૧૬૭
- જગશેદે * * અભિગાનથી, તજ્યાં દીન ને દાન. ૧૬૮
- ળીળના ઉપકારનું સૌને રહેલ જણાય; ૧૬૯
- ‘ધોળી ધર ખાતર પડે, આઠકાનાં પટ જાય. ૧૭૦
- પોતાનું નહિ જાય ત્યાં, સાગાને શું વેર? ૧૭૧
- ‘ધોલ્યા! આવી ધાડ’ તો, ‘બાંધે ધણીને ઘેર!’ ૧૭૨
- અનુશનપર આધાર છે, હરેક ધંધા ગાલ; ૧૭૩
- જૂનો ગાંધી ને નવો, નાણાવટ વખણાય. ૧૭૪
- શોભે ત્યાં જન-સાંભળો, ઘટે ઘટિત જ્યાં ધાટ; ૧૭૫
- ‘નહિ આડિયા-નહિ ઊગિયા. લો’ રે ળીળી ખાટ! ૧૭૬
- મોટાનાં પડખા તળે, ન્હાનો સહેલ છુપાય; ૧૭૭
- ‘નર્મદનાં કંકર સઠી, શંકરમાંજ ગણાય!’ ૧૭૮
- ધટીત જ્યાં નહિ હોય ત્યાં, ઉલટો દીશે અર્થ; ૧૭૯
- ‘રાજે નખજો હોય તો, રૈયત જાણ સગર્થ!’ ૧૮૦
- ળળીજતું જ્યાં જળ ગચ્છે, નિર્બળતો નહિ ન્યાય; ૧૮૧
- ‘નગારખાને તું ન તુંની તણો ન નાદ કળાય.’ ૧૮૨
- મુખ્ય વડા અધિકારિની, પેલાં ગર્જન હોય; ૧૮૩
- ‘આંખ કુટે જે જન તણી, પાંપણને શું રૈય?’ ૧૮૪
- કારણ વિન સંસારમાં, દિશે ન પૂરણ કાય; ૧૮૫
- ‘કાજી દુગળે ક્યું હુવે? ચિંતા સગડી હોય!’ ૧૮૬
- ‘કાકા—ગામા ગર્જનાં, જાણ એમ મગશાળ; ૧૮૭
- કામે તેને લાગશે, જેનાં જળિયાં જાળ. ૧૮૮
- તુજ ભાગે નવ આપશે, બક્ષે હજાર કમાય; ૧૮૯
- ‘કુંભાર સાઝે આંઢણે, કદી ન રાંધી ખાય!’ ૧૯૦
- જેની તેની વાતમાં, સૌનું મન ફેલાય; ૧૯૧
- ‘કૂંવારો કોડે મરે, પરણેલો પીડાય!’ ૧૯૨
- તુઝ ન કુઝ જિશાદતું, એમ ન માન જરાય; ૧૯૩
- મીડું દસ પર મેલતાં, અંકજ સોનો થાય. ૧૯૪
- દીપે હદમાં જે રહે, હદથી વધુ ન જાય; ૧૯૫

જે મીઠી છે શેરડી, મૂળથી નહિં ખવાય.	૧૭૯
નિગ્ધ કારમથી જે ખમે, ખીન્ને શું ત્યાં ધાય;	
‘હિતું ખાતાં મો’ બળે, કોને કે’વા જાય?’	૧૮૦
ગળીજ નિષ્પ્રજતા કદી, હૃદય ન ધરિયે રોય;	
‘આંખ ગિચી અધો ખને, કાઠ તણા શો દોષ?’	૧૮૧
‘ઝાંઝાટ કે’વાય છે, ‘કુસંપની કરનાર;’	
‘ચાર મળે જો ચાટલા, બાંધે જન ઘર ખાર.’	૧૮૨
‘અણસારો ચતુરા તણે, મૂરખને શી લાજ;’	
તેને મન સંસારમાં, છે મૂરખતું રજ!	૧૮૩
‘ચક્કે તે ચાંદી નહિં, ખોટી ઝાંખે હાય;	
‘સાગાં એકાદો મળે, સાથી સતનો કાય.’	૧૮૪
જેપર જતું દીલ તે, તેપર કરે વિચાર;	
‘લુહારને લોહું ગમે, ખાવળમાંજ સુતાર.’	૧૮૫
યાય નહિં તુલ તોલતાં, જેની કોત અપાર;	
‘પારખ હીરાની કરે, હીરાનો સરદાર.’	૧૮૬
નાનો સમજી નાં ધરો, નિગ્ધ હરમાં અભિમાન;	
‘નાનું’ મોતી તે તણી, મોટી કીંગત જાણ.’	૧૮૭
‘અલિયાં ત્યાં ચારો નહિં,’ પડે તે તણી વાણ;	
‘હૈંશ રાયને ખાળની પણ તેની ત્યાં તાણ!’	૧૮૮
લાલચ બૂરી ચીજ છે, વડા પડ્યા બહુ વીર;	
લાલચથી માર્યા ગયા, સાથ સમૂદર તીર.	૧૮૯
મંદિર ગોપીનાથને, રંજન કરવા ગઇ;	
રસ્તે ગળિયો કંચડો, દાનત ખોટી ચઈ !†	૧૯૦
મન કરે તે જગ કરે, મનની જેવી સેવ;	
‘પથ્થર છે નહિ માનતાં, માને તો મા’દેવ !’	૧૯૧
જેવું તે તેવું થશે, એજ જગતની રીત;	
‘મોશાળું જેવું હશે, તેવું તેનું ગીત !’	૧૯૨
‘મોટાની સૂઝે ફરી, નાનો માર્યો જાય;	
ટક વેળા સગ રાખિયે, નહિ કર ખંડણ થાય.	૧૯૩
ધંવી * તણું બહુ જોર ત્યાં, શું કરશે માનાર;	
‘પૂર વળે નહિયે ધણો, ડરે જવા તરનાર.’	૧૯૪

† અસમગ.

* આ દોહરામાં માણસના ત્રિભંગી—સ્વભાવ ઉપર ટીકા સમાયતી છે.

રચનાર.

રજે કુટુંબનો દીકરો, દી' અર્ધો કરિ જોર;	
'બ્યાને નાણાં જો ધરે, રજેજ આઠે પ્હોર !'	૧૬૫
'રડતીનાં આશું તમે, ગંભે તુંછો' પણ તોય;	
માન વળે નહિ દૂઃખનું, જેતું તે ત્યાં હોય !	૧૬૬
'રતન જતનનાં જાણવાં, જતન વિના સૌ ધૂળ;	
સગળે આ સંસારમાં જતન રતનનું મૂળ.	૧૬૭
'રજે ભક્તે રણુછોડિયો, પણ ખાંપણિયો ખાય;	
અમત્કારનો ઢંગ તો, કિચિત એકજ થાય !	૧૬૮
રહે પ્રભુ જ્યગ રાખશે, કો'દી ખાગિષ્ઠાન;	
કો'દી જશે કોરડો; જડે ન જાયકો ધાન.	૧૬૯
રાગ ગયા વનવસને, યયું સિતાનું દર્શુ;	
ખોટું રાવણુ કાર્ય પણ, અંતે પૂટા કર્ણુ.	૨૨૦
રોપી કડવા ટ્રોપને, લાખ છાંટ મુખવાસ;	
'કડવો તે કડવો સદા, કદી ન થાય ગિઠાશા'	૨૦૧
ગરીબને હણવાં નહિ, એનું પણ છે કામ;	
પાન વધુ કદિ પેરથી, એવો પણ હી'ગામ.	૨૦૨
'ભક્તી આવી સાંગતો, જીવે ન જળની વાટ;'	
જીવ હલકાનો નવ રહે, અદે હલક પર કાટ.	૨૦૩
'ભખ્યા લેખ મિટે નહિ,' જે સરજ્યું તે હોય;	
'કર્મે તણો અટકાવતો, કરી શકે નવ કોય.'	૨૦૪
લગ્નતણાં સંગિત સુણો, શોભે લગ્ન સમેજ;	
જીવ કાઠી કંઠ કાઠશે, ખડખડ લોક હશેજ.	૨૦૫
'લાખ ઉપાય ન કાગનાં, કાળજ આળ્યો જ્યાંય;	
કંચન વાટયું પણ કદી, કાગ ન આવે ત્યાંય.'	૨૦૬
'લાખે લેખાં' હોય ને, જાતે દા'ડે પૂંજ;	
'ગજવાગાં કાઠી નહિ, ગણે ગુંજની ગુંજા'	૨૦૭
લાગી યાદે જે કરે, પાછળ નહિ પરતાય;	
'અવશર ચૂકા મેહુલા,' જગની ગાળો ખાય.	૨૦૮
લાયક લાડ લડાવિયે. લાડ વિના શી નાર;	
પણ હલકાં તે રાખિયે, નકર ધ્રુજે સંસાર.	૨૦૯
લાયક લાગજ હોય તો, પડે ન ચિંતા હાથ;	
સમો વિચારી સોચતાં, સંકટ સહે ન પ્રાણ.	૨૧૦
'વળે ન વાળ્યો પગ કદી, પુઠ ગમ વાળી જોય;	
પેટ ભણી તુર્તન વળે,' સળખ જોયા હોય.	૨૧૧

- વનવાસે વસવું બહુ, સગળે સુખ છે પૂર;
 ચોર, ચુગલ ને ચાંચિયા, તબ્બા સંગથી દૂર. ૨૧૨
- ‘વડ તેવા ટેટા ખિલે, બાપ સગાનો પૂત;
 ખી તેવાં ફળ બાઝશે,’ એજ રાગતું કૃત. ૨૧૩
- વધિક રહે નવ વાંઝિયો, સોની તજે ન હેમ;
 જેના જે ગુણ તે મહે, અચળ નિયમ છે એમ. ૧૧૪
- વખત બહુ છે વાંકડો, પૈસાદાર પુંખય;
 ‘ગરીબની જે નાર ને, સૌની બાબી થાય!’ ૧૧૫
- વગર વિચારે થાય ત્યાં, જરૂર ખેવડ ધાણુ;
 ‘છીંક—છિકાગણુ પ્રયમ દુઃખ, વળી લૂગડાં હાણુ!’ ૨૧૬
- વણુ રસ્તે રસ્તા કરે, જશ નાં જોય ખચીત;
 ‘ધાસ—ધૂસની તાપણી, સમી પ્રદેશી પ્રીત.’ ૨૧૭
- વગર કષ્ટથી જે સદે, પદસે ખડી પાળાય,
 ‘ખીળું’ તે સોનાં થકી,’ જગમાં જશજ અવાય. ૨૧૮
- વા’લું સૌથી પેટ છે, પેટ વિનાં નવ કોય;
 ‘નેમે સુદત બ્યાજની, પેટ તણી નહિ હોયા’ ૨૧૯
- વાળ્યા જે વળતા નથી, હાર્યા વળશે માન;
 ‘લાધ્યાં બહાણુ લધાગણુ, રાખ સગજ “દિલજાન” ૨૨૦
- વાય, વકિલ ને વાણિયો, વૈદઃ વેરિ એ પાંચ;
 થાય નહિ—કોનાં થયા? પડો ન એને ખાંચ. ૨૨૧
- ‘વાઈદ વાંકાં હોય તો, થેલી કરડી ખાય!’
 ‘લાગ્યો તો તે તીરને, નહિ તો ટીકકે જાય.’ ૨૨૨
- વાડસમો વેસો વધે, વધે ન નિચ—હય લેશ;
 લાગે ખિજ સગ ડીડવા, રહે ન કાંઈ કચેશ. ૨૨૩
- વાંચકનો શોખી ભુલે, ભૂલે જળ તરનાર;
 ચોર અઠંગ પાણુ સાંપડે. ગર્વ નહિં ગન ધાર. ૨૨૪
- ‘વેઠ પેટની સર્વને,’ ઠેઠ સુધીની જાળ;
 ‘નાળ ખર્ચો કે રે થયો, શુર પેટનો ખાળ!’ ૨૨૫
- વેળ જોઈ ડગ વાળવું, એજ ખુશી સાક્ષાત;
 જગમાં કારજ જે કરે, ‘વખત વિચારી વાત.’ ૨૨૬
- ‘વેળ જોઈ વડવું કદી, ખોટું નહિ પડનાર;’
 અણપટવું બકશો નહિં, થશે હશી કે’નાર. ૨૨૭
- ‘વેશ્યા’ ધરે બનરમાં, વકીલ જે દરબાર;
 ધરમાં થકડે લાણિયો,’ આવશ્ય એ ગુણુ ધાર. ૨૨૮

- શરમ—શરમમાં ફેર છે, ભરમ—ભરમમાં ફેર;
 કરમ—કરમમાં ફેર છે, ધરમ—ધરમમાં ફેર. ૨૨૯
- શીર સહામત હોય તો, શેઠાની શી વાર ?
 હજાર હિકમતથી ગળે, ગન ચાહી તૈયાર. ૨૩૦
- શુરવીર તને ન શુરપણું, ચોરી તને ન ચોર;
 મયા તને નહિ માતડી, લક્ષણ એજ અકાર. ૨૩૧
- ‘શેઠ તણાયા કેગ તો, લોભે—લોભે ભાષા’
 જગત તણી એ રીત છે, લાલચ કો’ની યાદ ? ૨૩૨
- શોભે, ખોલો શોભણું, વગિ સૌગાં વખણાય;
 ભલતાં વદિયે વેણુ તો, લોક—ફજેતી થાય. ૨૩૩
- શેઠ તણા સાળા થૂવા, નકી સજી હરખાય;
 કોષ્ટ ગરીબ જે કે’ કદી, જિવડો નિકળી જાય! ૨૩૪
- સ્કાત વિના ખુરખાત તે, ખાય નાતની સાત;
 ‘રડતો જન જે જાય તે, લાવે મૂંવા વાત!’ ૨૩૫
- સમા તણાં સંગિત સુણો, શોભે સગા સમેજ;
 સખ સકળનાં સગયમાં, કદી ન કોય રડેજ. ૨૩૬
- સદ્ગુણ શાંખે શ્રી પતી, દુર્ગુણ કદી ન જોય;
 ‘આગણની પૂંજ તણો, વગ દાગણમાં હોયા’ ૨૩૭
- મૂંગ સેવક દ્રવ્યનો, ગર દેખી મલકાય;
 ફેરે દલિદ્ર ધન છતે, ગરે ન દગડી ખાય! ૨૩૮
- સુખ—દુઃખ જાણી ભાગલે, નિત જે નરની નાર;
 ગળે લગાડી રાખવી, કરી હિરાનો કાર । ૨૩૯
- ‘સોની કેરા સોય તો, લુહારનો છે એક;’
 કાજ સરે નહિ સો થકી, સરે એકમાં છેક. ૨૪૦
- ‘સોજે આવે જ્ઞાનડી, વીસે આવે બુદ્ધ્ય;
 ત્રીશે થાય જીવાનિયો, ચાળીશે નર શુદ્ધ । ૨૪૧
- સોને ચિંતા નિજ તંણી, રહે ફિકર વિણા કોય;
 ‘ભેંશ તણા શિંગડાં જીવે, તેને ભારી હોયા’ ૨૪૨
- સો સરખા નિત હોય તાં, વદન—વદન વિપરીત;
 ‘રાત પછી દિન હોય છે,’ એજ જગતની રીત. ૨૪૩
- ‘સંગત જેવાંની ધરો, તેવાં ફળ ત્યાં જોય;’
 ‘કેરા દલાલી કોયલા, હાથજ દાળા હોયા’ ૨૪૪
- હેયુ જ્યાં સામૂત ત્યાં, કરે ન રાત્રી કોય;
 ‘રૂઝે એજ્યાં જળાધટે,’ ખાણાં વધૂ ન હોય! ૨૪૫

- એક તણાં પ્રારંભવિન, શોભે નહિ સાક્ષાત;
 'પૂત રહ્યો મા' પેટમાં, ને વિવાહની વાતા' ૨૪૬
- દીધાં જે નિજ કૃત્ય તે, પાછાં નહિ વળાય;
 'નળિયું છે કે નાક છે?' સામે પુછવા જાય. ૨૪૭
- 'નવી નિશાળે નૌ દિવસ,' રહે પાઠપર ધ્યાન;
 વહુ વરિ આવે ઘર વિષે, આપે સસરા માન. ૨૪૮
- 'અંધા તણી છિનાજિમાં, ધાંચીનો યસ જાય;
 રડે બિચારો રાંડિયો, દાઢને દુઃખ થાય ૨૪૯
- 'અંધા આગળ આરસી, બે'રા આગળ રાંખ,'
 સાગાં મેલી સર કુટે, આંખે મારે ઝંખ! ૨૫૦
- 'અંધાર' દીવા તળે, સદા જીવે તો હોય;
 રાત્ર ધર ખાતર પડે, ચોર ધરે નહિ કોય. ૨૫૧
- મોટા-મોટા માનવી, અતિ સુખ શોધે જોગ;
 નાના—નાના નીર્મળો, અતિ દુઃખ દેખે તેગ! ૨૫૨
- કાળી ક્ષી કપટી નહિ ગોરી નહિ ગુણવાન;
 ગુણુ જેવા જેનાં જગે, તેવી તે મુલવાન. ૨૫૩
- કોષ કરે તો નાં જને, મુજ દીન થકી જનાઈ;
 'મને ન મારે કોષ તો, જગને મારી આઈ!' ૨૫૪
- ખરી સતી તે જાણવી, જે રક્ષે નિજ લાજ;
 પ્રાણ થકી ખ્યારી ગણી, ધરે ધર્મની દાજ. ૨૫૫
- 'કંચાયા સારા મુણો, વંચાયા નહિ શબ;
 દશ દિન મેહ વર્ષે બસો, ચઢે કદી નવ મૂંબ. ૨૫૬
- ખૂટે જ્યાં સૌ ખાળ ત્યાં, રટી કરગને રોય;
 'દરાખ ખાટી' થાય છે, ઉપાય નહિ જ્યાં હોય! ૨૫૭
- ખોટો આ સંસાર છે, ખોટી સૌની રીત;
 ખોટાં સૌ ધરખાર છે, જાંધ પ્રભૂ સંગ પ્રીત. ૨૫૮
- 'ગરજ ગિચારી જાપડી,' કેવલ લોક પ્રસિધ;
 દુષ્ટ પ્રસંગજ ગર્જનો, થાય પ્રત્યક્ષે શિષ. ૨૫૯
- ગરજે ગાએ ગીતડાં, ધરડો જાળક પાસ;
 શીશ મુક ને પાંચપર, એવો ગરજી કાંસ. ૨૬૦
- ગુલ્મછડી-ગુલ્મ મોઢરો, ચંપા-કળી ગુલાબ;
 રોષી થૂવર રાખશો, આશા તો તે ખાળ! ૨૬૧
- ગુણુ ગિત આજ ગવાય છે, નામ કરે નહિ કામ;
 વધ્યો કથી કવિતા જીઓ, આજે દલપતરામ. ૨૬૨

- ધટતું કશિયે સર્વદા, તો સોભે હમઆર; ૨૧૩
 'આગ ગહોં આ બેટલી, તે નહિ નિજની નાર; ૨૧૪
 અસખું, ચુમલ ને ચાંચિય, ચિતા, ચોર, ચમાર;
 એને દુરથી દેખિયે, નહિકર મારે ઠાર. ૨૧૪
 'અહુ દિવસ તો ઢેડનાં, પચ પગ રાતા હોમ; ૨૧૫
 ખોલીમાં રિંગણું રહે, 'રિંગણે ધર નહિ બેધ'. ૨૧૫
 'આણું થાતું હોત તો, કોઇ બળત નહિ હસ; ૨૧૬
 કરેમાં ફેંચી હોય તો, ધડપર રહે ન શીશ. ૨૧૬
 આંદ કહે જો સૂર્યને, પાસ વજિર, ગા'રાજ; ૨૧૭
 શિશ નાગી કેવું પડે, "ખડું કણું શિરતાજ!" ૨૧૭
 જૂદા-જૂદા પંથમાં, માન અહે સૌ કોય; ૨૧૮
 'સમયથામાં છે સાંહુડો, બોજન બાડુ હોય!" ૨૧૮
 એક તથા આધાર પર, ખીજો નહિં ચલાય; ૨૧૯
 કાંતે દુઃખે તે કારણે, બોજન નહિં તળાય. ૨૧૯
 'જે જન બેશી છાંયમાં, કરે સૂખથી કાજ; ૨૨૦
 તેને તડકા-દૂઃખની, કદી ન આવે દાજ'. ૨૨૦
 'જેવું મનને વાળિયે, તેવું વળશે તેહ; ૨૨૧
 થાશે તેવું મન સુણો, વસશે મનમાં જેહ. ૨૨૧
 જેથાના રાજમાં, નિત્યજ અવળો ન્યાય; ૨૨૨
 પેશા ત્યાં થું કરે ? 'ખોદે તેવું ખાયા!" ૨૨૨
 જેવાનું તેવું થશે, ખરો વાધ તે વાધ; ૨૨૩
 'ખીઠાં ખોશી મોરનાં, છૂપે કદી ન કાગ'. ૨૨૩
 જેવું સૂન્યું તે કરે, સમજાય જેમાં ખાસ; ૨૨૪
 'દુખનો પીનારો જુઓ, શકે મળી નહિ હાસ!" ૨૨૪
 જેવા તેવાને સદે, સદે ન કાપો કાન; ૨૨૫
 'હાથી દરબારે દિપે,' દિપશે દલિદ્ર દાન; ૨૨૫
 જેની ભથ ન હોય ત્યાં, નહિ કહિયે "હે ભથ;" ૨૨૫

• આ દુહો તાબેદારીની હપગા દર્શાવે છે, તાબેદારી કેવી ક-
 નિષ્ઠ ગતિ કરાવે છે તેનો એ એક પ્રણજ પૂરાવો છે; જે એક રા-
 જા સર્વે ભણી આગળી ખતાવી પોતાના દિવાનને કહેશે કે "આ
 સર્વે નહિં પણ આંદો છે, તો પરતંત્ર દિવાનને "ખડું કણું શિરતા-
 જ!" નો જવાબ આપવોજ પડવાનો !! જૂઠું પેટની આ સર્વ ક-
 બજુગી-ક્યાઓ છે.

મુશનાર.

તારાંબુ તરવાર, જલોં ફાંટ, બોલો પ્રીત્ત, નહીં	૨૭૬
જેવું જેનાં કાંઈમાં સૂન્યું તેવું થાય; જેનાં	
‘જો છે કંઈ દેહડ્યાં, કાથી કાંથી કન્યા!’	૨૭૭
જાત—પાત સધાવથી, ગદને પાડે મેંશ્વર	
‘લક્ષ્ય લક્ષ્ય’ નાં રૂબું, દાવ—કરજો કેશ	૨૭૮
જાત—જાતને ખાતે પાડે પાંડે મેંશ્વર	
‘ગળી બુવા જે પાદરે, પડે જો કંઈ કંઈ’	૨૭૯
‘મનગે, જે મનનાં મનમાં, ‘મનગે, ‘મનના હોય;’	
જેને ધેર આ બે નાં, ને ના બંને કાવ.	૨૮૦
જીવ તણે ના બંને, જે આવે ને ખાય;	
તે ધરી પાછા ફરી, નકી ન વેદો બન.	૨૮૧
જગને ગુરુ શ્રી—નાથજી, નાર ગુરુ પ્રચાર;	
ધસગ ગુરુ ઉત્તારજી, સન્ય ગુરુ સરનાર.	૨૮૨
જગ, જગ ને જગડો કદી, થયા ન કોના થાય;	
આગ કુળાલી એશમાં, પગમાં પત્રડી બન.	૨૮૩
જગદિશ્વરને આપ્યાં, જગમાં સેનાં શિષ્ય;	
‘કરિયે તેવું પાગિયે’, કેવલ લોહ—પ્રસિદ્ધ.	૨૮૪
જ્યાં ના આલે જોર ત્યાં, ગણના સર્વ સમાપ;	
‘ગદ્યે જાણું જોત તો, નહિ પુણ્ય કે પાપ’	૨૮૫
સૌ રચના નરખી નહિ, મોટો ફેરજ બેય;	
‘બુવો પાંડાં આંગલી, વડથી બૂદાં હોય’	૨૮૬
જગ—ધંત્રીની જાગમાં, જે આવે તે જાય;	
પવન—લેરના પંજડો, કર-પર ફેરા ખાય.	૨૮૭
જ્યાં નહિ જોનો તાજ ત્યાં, શું શોધે સાક્ષાત;	
‘વાત કરે વાત તો; વચ્ચે ગરે નિત સાત’	૨૮૮
ખદકે ખીશે આગળી, ખડે આલમાં ફેર;	
જિગડ્યું જે ધડિયાળ તો; વાએ વાસનાં તેર!!	૨૮૯
જોડે—જોડી જો ગણે, તો સાખણ સંધાય;	
‘જમનારીમાં દગ નહિ, દાઈ કરે શું ત્યાં?’	૨૯૦
જો જગમાં ગુણ આદિયે, તનિયે અવગુણ આ શાર;	
‘એરિ, બુવા વળી છાન—કાટ, અને પરાંધ નાર.	૨૯૧
દાન, લાડુ ને દક્ષણ, એનો સાર ન અધ;	
દીન હોયે દગદર ફિટો, (તો) દાવ કરે નવ દપ.	૨૯૨
એને નેમનું મોગને, દાઝે દશે દેશ;	

- ‘દક્ષિણથી ઉત્તર ફરો, દક્ષિણ ભવે ન લેશ.’ ૨૬૩
- ‘લગ્ન તણાં સંગિત મુણા, શોભે ભગ્ન સમેજ;’
- જીવ કાઢી કટ કાઢશે, પાડ—ખડ તાક હશેજી ૨૬૪
- ‘તાડ તજા ચઢનાતે, દેશ ક્યાં તક દેગ;’
- ‘રૂં પાળ્યું રાહિ વહે’ કરે ‘ગીજી’ શું કેશ? ૨૬૫
- ‘પોતાની મા’ને કહી, કહે ન ડાકણુ કાપ;’
- રહે ભાંસે તે ડાકણુ, જાંગ—જાળગ નહિ જોયા ૨૬૬
- ‘વાડસમો વેલો વધે,’ વધે ન જાય—નિય જોશ;
- લાગે જિજ્ઞ સગ ડીંગતાં, રહે ન કાંઈ કચેશ. ૨૬૭
- અકલ મળે જાળરગાં, (નો) કાઈ રહે નવ મૂર્ખ;
- ધિક—ધિકતા અંગારગાં, પણુ પડી યાશે સૂખી ૨૬૮
- ‘પગ દેખી ડગ મેળાવું,’ ખરું ગઢવજ તેહ;
- તિલકણુ યુદ્ધિ તે તણી, દેખી જળે ન જોહ. ૨૬૯
- મા’ને પૂછે દીકરો, ‘ગમે ભાસા કે ભાષ?’
- સિદ્ધ વદ્યુ’ગાં’ મૂખ, ‘તું’ ધડે અને ઓ’ કસાઈ’ ૩૦૦
- કરવું મનગી આપણાં, એમાં ફળ શુભ થાય;
- મમ્મતગાં ગરવું નહિ, દુઃખ સામું નિજ ધાય. ૩૦૧
- જાગે તે જીને સદા, જીયે દારી જાય;
- હવે રહે “દિલજાન” તે, કરતાં કષ્ટ કમાય. ૩૦૨

જરા આ લણી જોશો?

આ “દાદી દાહરા સંગ્રહ”ની ગણેકી તેના ખૂબ રચનાર (દા. એ. તારાપોરવાળા,) પોતે ધરાવે છે, માટે તેમની રજાવિના કોઈએ પણ એનો થોડો કે ઘણો ભાગ આપ મરજીથી છાપવો—છપાવવો નહિં. અગર પરવાનગી વિના કોઈપણ સખસ અથવા સખસો આ કામ કરશે, તેમને કાયદાની સત્તાથી પૂછી શકવાનો મી. તારાપોરવાળાને સઘળો હક્ક છે.

જેહાંગીર કુંવરજી પ્રધાનના

ગણિક અને સંગ—અડિટર, “આનંદી”.

અર્પણ.

જેઓ મારા જાહેર અદનાં લખાણ—શોખને વખાણી મને ધટિત ઉત્તેજન આપતા આવ્યા છે તથા જેઓ મારી કદર બૂજવા-માં સદા ઉત્તેજી અને તત્પર હોય છે, તેવા મેહેરજાન મિત્રો, મા-યાણ મુરખીઓ અને શુભ હિતેચ્છુ સલાહકારોને આ લઘુ પુસ્તક મારા “દિલબાન” માનપૂર્વક અર્પણ કરવાની રજા ચાહું છું.

દા. એ. તારાપોરવાળા.

આનંદી.

જો આપ એકાદ ચોપાન્યું ખરીદવાની ઈચ્છા રાખતા હોતો પ્રથમ “આનંદી” ની એક પાત્ર પ્રત ગંગાવીને જરૂર જોજો. કારણ આનંદી પ્રાપ્ત કરાવવામાં આ એક અમૂલ્ય સાધન છે.

રમૂજ—માળા.

(અથવા રડમ દાસેને હસાવનારૂં ઔષધ).

આ નામની એક ફલદાર ચોપડી અમે તરફથી ચોક્કસ અઢાક થયે જાહાર પડશે. આગમજથી નાંધાયેલાં મુગારક નામોવાળાઓ પાસે ટપ્પ સીકકે ફક્ત રૂ. ૦૮— જોવામાં આવશે એટલું જ નહીં પરંતુ તેમનાં નાઓ તેમાં દાખલ રાખવામાં કરીશું.

હુબરો નકલો માહેથી ગણતરીનીજ સીદ્ધકમાં છે. નેકનામદાર સ્વર્ગવાસી લેડો સાંકરખાઇ દીનશાહજી પીટીટની મનદર છત્તી કે જે રૂ. ૩૦) = ૧૧ આજમાથી મોકલાવનામાં આવશે. જેઓ પોતાના દિવાનખાણુને, અથવા તો પ્રાર્થવેદ રૂગને દિપાવવાની ઈચ્છા રાખતા હોય તેમણે અમે આ છત્તી માટે ખાસ ભલામણ કરીશું. જલદી—જલદી—અને—જલદી મંગાવો.

જેહાંગીર કુંવરજી પ્રધાનના.

માસિક અને સપ્ત—એડિટર આનંદી ઓફિસ તારાપુર
વાયા ખાઇસર.

